

Вступ

Формування національної самосвідомості, відродження української культури і науки як її складової частини — ось головні завдання, які ставлять перед собою сьогодні вища та середня школи. Відповідно до концепції української національної школи, математика повинна поряд з іншими дисциплінами знайти певне місце в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи.

Як відомо, щедра українська земля виплекала не одне покоління талановитих учених. Так склалося історично, що багатьом українським науковцям довелося жити і працювати далеко за межами рідної землі. Саме тому в отчому краю їхній талант не завжди був належно оцінений. Як слушно відмітив президент Міжнародної асоціації українців Іван Дзюба: «Конче потрібно повернути Україні імена великих діячів, митців і вчених, «привласнених» іншими культурами».

Сьогодні стараннями окремих дослідників повертаються Україні незаслужено забуті і штучно вилучені імена літераторів, істориків. Проте варто відмітити, що про українських митців нам відомо набагато більше, ніж про вчених-природодослідників, математиків і винахідників. А серед них було чимало таких, чийми відкриттями гордиться весь світ, окрім України. Це Михайло Петрович — академік, доктор філософії, професор математики Університету в Белграді, член Сербської королівської академії, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка у Львові; Володимир Варичак — доктор філософії, професор математики в Загребі, дійсний член Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Предків цих математиків-педагогів обставини змусили залишити рідну землю. Проте вони постійно підтримували зв'язок з українськими вченими, обмінювалися науковими матеріалами на міжнародних математичних конгресах.

Потрібно відмітити, що про життя цих вчених-математиків, їхню наукову діяльність майже нічого не відомо. В «Біографічному словнику діячів у галузі математики» О. І. Бородіна та А. С. Бугая як

про М. Петровича, так і про В. Варичака не згадується. В «Математичній енциклопедії» про цих математиків теж нічого не написано. Тому постало завдання: зібрати необхідний матеріал, щоб вивчити та проаналізувати наукову і педагогічну спадщину цих видатних науковців.

В дослідженні цього питання допомогло ознайомлення з «Хронікою НТШ», вивчення збережених публікацій, які висвітлюють наукову і просвітницьку діяльність цього Товариства, перегляд і опрацювання «Збірника математично-природописно-лікарської секції Наукового товариства ім. Шевченка у Львові». Книга сербського літературознавця Драгана Трифуновича «Летопис живота и рада Михаила Петровича» (написана сербською мовою) дала змогу вивчити математичні праці академіка М. Петровича, глибоко ознайомитися з його науковою і педагогічною діяльністю. Потрібно відмітити, що досі цим твором ніхто не цікавився, підтвердженням чого є нерозрізані сторінки книги.

На жаль, матеріалів, що описують життя і діяльність Володимира Варичака, ще менше.

Для досягнення поставленої мети потрібно було:

- 1) розкрити загальноосвітнє значення наукових досягнень М. Петровича і В. Варичака;
- 2) визначити роль історичних довідок, складених на основі опрацьованого матеріалу.

I. Життєвий і творчий шлях Михайла Петровича

1.1. Родовід. Дитинство Михайла

У 90-х роках XVIII століття сім'я Арсенія Петровича покинула Україну й оселилася в Сербії на околиці села Юнковці. Петровичі працювали на землі, а пізніше торгували.

У 1843 році в сім'ї Радивоя Петровича народився первісток Никодим — майбутній батько Михайла Петровича. В Юнковцях Никодим провів перші роки свого життя і закінчив початкову школу. Через слабе здоров'я він не міг працювати в торгівлі й у віці п'ятнадцяти років переїхав у Белград. Як добре вихованого й освіченого юнака, сина багатого купця, Никодима прийняли в Белградську богословську школу, яку він закінчив у 1861 році. Для завершення освіти Никодим їде в Україну, щоб студіювати в Києві теологію. Після повернення в Сербію в 1865 році Никодим Петрович блискуче склав іспит на звання професора богослов'я.

Цього ж року молодий богослов знайомиться зі священником Новіцею Лазаревичем, часто буває в нього вдома. Саме тоді він познайомився і покохав доньку свого старшого друга Міліцу. В березні 1867 року в Соборній церкві в Белграді взяли шлюб священник Никодим Петрович і Міліца Лазаревич.

Професор богослов'я
Никодим Петрович, 1868 рік

Священик Новіца Лазаревич з дружиною Марією та донькою Міліцею, 1864 рік

Мати Михайла Петровича — Міліца — по материній лінії походила

Дім, у якому народився і жив Михайло Петрович

зі знатної белградської родини Нешичів. Її дід — Павло Нешич — один з найвідоміших купців Белграда, був одружений з гречанкою Каранфілою, яку (за сімейними переказами) купив як рабину в Цареграді. У них було двоє дітей: Марія і Сима. Марія Нешич у сімнадцять років вийшла заміж за священика Новіцу Лазаревича, пізніше протоєрея Соборної церкви.

У 1848 році в них народилася єдина донька Міліца. Вона отримала відмінну, як на той час, освіту. Закінчила початкову школу та Жіночу гімназію в Белграді. Після одруження Міліца Петрович повністю присвятила себе сім'ї.

6 травня 1868 року в Белграді на Косанчевому Валі народився Михайло